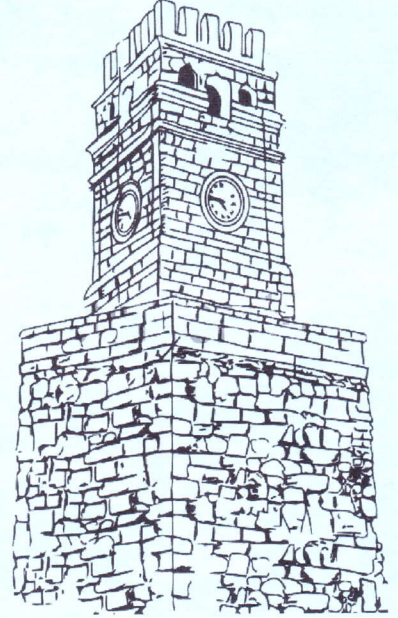
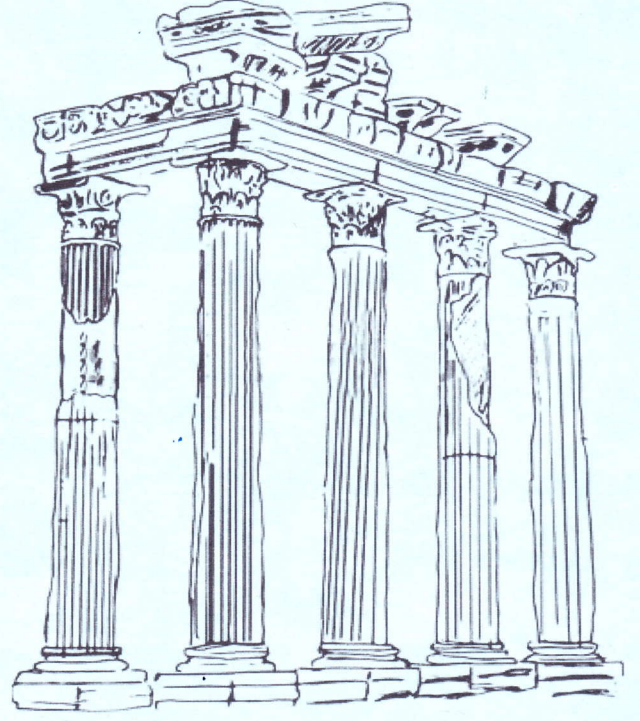
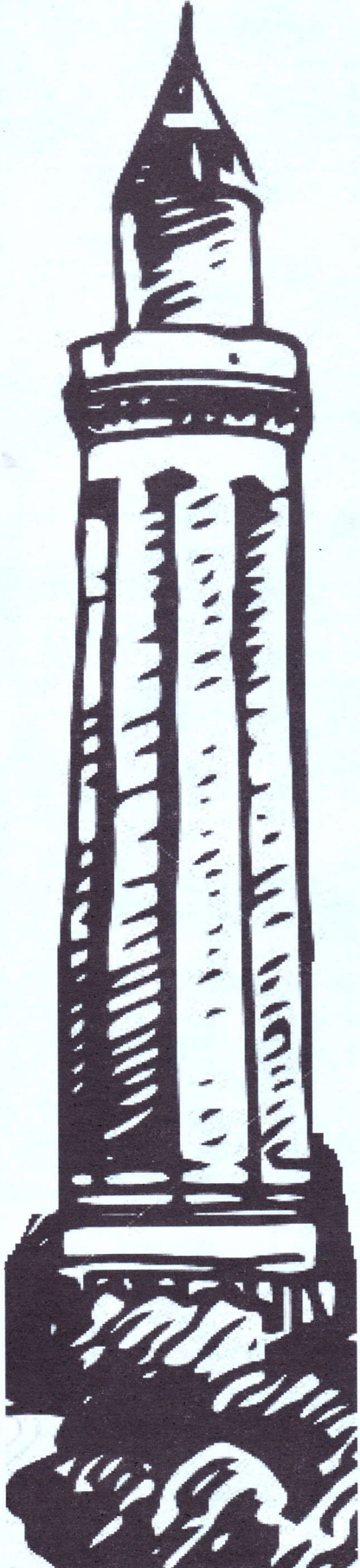

NEVZUHUR

EDEBİYAT KÜLTÜR SANAT

MAYIS 2021 / SAYI: 81

NEVZUHUR

EDEBİYAT KÜLTÜR SANAT
MAYIS 2021 / SAYI: 81

SAHİBİ:

MUSTAFA AKBABA
0532 575 59 50

GENEL YAYIN YÖNETMENİ:

ALİ DEMİREL
0535 504 92 71

YAYIN KURULU:

HASAN TÜLKAY
MEHMET ERÇİN

ADRES:

Atatürk Cd. 1306 Sk.
Akbaba Apt. No: 1/2
Muratpaşa / ANTALYA
www.mustafaakbaba.com.tr
e-posta: alidemirel47@hotmail.com
ISSN : 1308 - 1403

BASIM YERİ :

TUNAHAN OFSET & MATBAACILIK
Sinan Mh. 1254 Sk. Türkcen Psj. Z / 2
541 441 41 60 Muratpaşa / ANTALYA
tunahanofset@hotmail.com

YAYIN TÜRÜ :

Yerel - Süreli
İki Ayda Bir Yayınlanır

NEVZUHUR da yayımlanan yazılar
kaynak gösterilerek iktibas edilebilir.

NEVZUHUR da yayınlanan eserlere
telif hakkı ödenmez.

NEVZUHUR

Bir kültür hizmeti olup, para ile satılmaz.

NEVZUHUR da

Yayınlanan bütün yazıların sorumluluğu
yazarına aittir. Gönderilen yazıların
yayınlanması, Yayın kurulu nun
kararına bağlıdır.

NEVZUHUR Yayınlarının tamamına
www.mustafaakbaba.com.tr adresinden
ulaşabilirsiniz.

BU SAYIMIZDA YAYINLANAN

"YALANLARIN SONU GELMEZ,
DOĞRUSU NE DEMEDİKÇE"

MUSTAFA AKBABA

KUTSAL URUM (ROMA) DEVLETİ
(İMPARATORLUĞU) I

BİR ÖZ TÜRKÇE BETİK "ÇUĞAY'IN KÖZLERİ"

ALİ DEMİREL

TÜRKÜLERİN GÜCÜ ADINA

HASAN TÜLKAY

ORUÇ

TEMİZLİK

Prof. Dr. ÖCAL OĞUZ

ÖNEMLİ OLMAK MI,
YOKSA DEĞERLİ KALMAK MI?

Prof. Dr. NURULLAH ÇETİN

SONSUZLUĞA YOLCULUK

PEMBELİĞİN ZERAFETİ

YUSUF KAZAK

ÜÇLEMELER

HIZIR İRFAN ÖNDER

Değerli NEVZUHUR dostları;

Zaman çok hızlı geçiyor. Bu yılı da neredeyse yarılдық. 81. sayımızla sizlere yeniden merhaba demenin mutluluğunu yaşıyoruz.

İlk yazımız MUSTAFA AKBABA'nın olup "YALANLARIN SONU GELMEZ, DOĞRUSU NE DEMEDİKÇE" başlığıyla sunuluyor. Tarihle ilgili yalanların, millete vereceği zararları merkeze alarak yazılmış olan bu yazıda ayrıca dil mevzuuna da genişçe yer veriliyor.

ALİ DEMİREL, üç sayı sürecek olan yazısının ilk bölümünü KUTSAL URUM (ROMA) DEVLETİ (İMPARATORLUĞU) I adı altında sunarken sizleri tarihin derinliklerine doğru çekiyor. Ayrıca bu sayıda ALİ DEMİREL'in BİR ÖZ TÜRKÇE BETİK "ÇUĞAY'IN KÖZLERİ" başlıklı yazısını da okuyacaksınız.

TÜRKÜLERİN GÜCÜ ADINA diyen HASAN TÜLKAY Hoca'mız ise yurt dışında bulunan ve az tanınan bir kültür adamı MANSUR BİLDİK'i okuyucularımıza tanıtmaya çalışıyor.

Prof. Dr. ÖCAL OĞUZ'un ORUÇ ve TEMİZLİK başlıklarıyla sunduğu iki güzel yazısını da zevkle okuyacağınızı biliyoruz.

Yine Prof. Dr. NURULLAH ÇETİN'in ÖNEMLİ OLMAK MI, YOKSA DEĞERLİ KALMAK MI? Başlığıyla sunduğu yazısı da dikkatle okunması ve kulaklara küpe olması gereken türden.

Dergimizde ilk defa isimlerine rastlayacağınız YUSUF KAZAK; SONSUZLUĞA YOLCULUK ve PEMBELİĞİN ZERAFETİ başlığını taşıyan yazıları ile HIZIR İRFAN ÖNDER de ÜÇLEMELER'i ile sayfalarımıza ayrı bir güzellik katıyorlar.

Bir sonraki sayıda buluşabilmek umuduyla hoşça kalınız...

NEVZUHUR

"YALANLARIN SONU GELMEZ DOĞRUSU NE DEMEDİKÇE"

MUSTAFA AKBABA

Değerli karî, konu başlığımız size yabancı gelmeyecektir. Bu, TRT' de yayınlanan bir programın sloganıdır. Oldukça kısa, fakat faydalı olan bu programı herkesin izlemesini tavsiye ederim. Amacı, geçmişten ve günümüzden ortaya atılan yalanların belgeler sunularak çürütülmesini sağlamak.

Biz burada, o programla ilgili düşüncelerimizi enine boyuna ortaya koyup uzun uzadıya konuşacak değiliz. Bu başlığı kullanma sebebimiz, yazımızın akışı içerisinde kendisini hissettirecektir.

Yazımıza, "Kişi bilmediğinin düşmanıdır" sözünü de başlık olarak verebilirdik. Yanlışların allanıp pullanıp doğruymuş gibi servis edilmesiyle insanların kafalarında oluşan mefhumların ilerleyen zamanda ne kadar kötü sonuçlar doğurabileceğini tahmin etmemek en hafif ifadeyle safdillik olur. Hangi konuda olursa olsun yalan hem ayıp hem de büyük bir günahıdır. Fertler arasındaki mevzuularda söylenen yalan ve iftiralar bir insanın mâduriyetine sebep olabilir, mâduru büyük sıkıntılara sokabilir ama devleti ilgilendiren yalanlar milletin önünü görmesini zorlaştıracığı için milli felaketlere yol açar. Burada vereceğimiz tek bir misâl bile ne demek istediğimize açıklık getirecektir. Şayet, II. Abdülhamid Hân dışarıdan ve içeriden uydurulan türlü yalan ve iftiralarla tahtından alaşağı edilmemiş olsa idi, altı yüz küsur yıllık devlet tarih sahnesinden silinmez, o kadar da can ve toprak kaybı yaşanmayabilirdi.

"Çamur at izi kalsın" diye bir söz vardır. O gün 'Kızıl Sultan', 'müstebit' gibi yaftalamalarla iftiraya maruz bırakılan Sultan'a yeni dönemde de iftira atılmaya devam edilmiş, yıllarca tarih kitaplarında böyle anılması sağlanmıştır. Bu gün her şey net bir şekilde ortaya çıktığı halde kalan izler etkisini maalesef bazı kimseler üzerinde sürdürmeye devam etmektedir.

Biz şimdi yazımızda uzunca bir girizgâh haline dönüşen konu başlığı mevzuunu bir kenara bırakıp diğer söyleyeceklerimize kanat açalım.

Sözlükler, lisan anlamına gelen 'Dil' i ; 'Düşünce, duygu ve isteklerin, bir toplumda ses ve anlam yönünden ortak olan öğeler ve kurallardan faydalanılarak başkalarına aktarılmasını sağlayan, çok yönlü, çok gelişmiş sistem' olarak tarif etmektedir.

Cenab-ı Allah, Kur'an-ı Kerim'de; "Yine göklerin ve yerin yaratılışı ile dillerinizin ve renklerinizin farklı oluşu da O'nun âyetlerindendir. Şüphesiz ki bunda bilenler için nice ibretler vardır." (Rum Suresi, 22. Ayet) buyuruyor. Kabilelerin, milletlerin dillerindeki farklılığın hikmeti bu Ayet-i Kerime ile açıkça ortaya konuyor.

Nesilden nesile aktarılan bu diller hayatietini sürdürürken, ihtiyaçlar dahilinde yeni kelimeler de dil içerisinde yerini almaya devam ediyor. Bu kelimeler, o dilin bünyesinden üretileceği gibi, bazan da başka bir dilden alınarak sağlanıyor.

Diller arasındaki kelime akışı en çok din, göç, edebiyat, kültür, sanat, ticaret, teknoloji, işgal gibi vesilelerle, onların tesiriyle oluyor.

Bu ithal kelimeler dilden dile, geçerken bazan aynı, bazan da geçtiği dilin ses yapısına uygun olarak o dilin içerisinde yerini alıyor.

Buradan şunu rahatlıkla söyleyebiliriz ki 'saf dil' diye bir şey yoktur. Kabile dillerinde bile komşu kabileden kelime alışverişi olmuştur. Bir kız alıp vermede dahi bu rahatlıkla sağlanabilmiştir. Kaldı ki milletlerde, hele hele imparatorluklarda bu çok daha hızlı ve yaygın hâl almıştır. Yabancı kelimeler o dil içerisinde kabul görmüşse artık o dilin bir parçası olmuştur. Bünyesinde bulunan onca yabancı menşei kelime ile kendisini 'Dünya Dili' ilân etmiş İngilizce gözümüzün önünde dururken, bu konuda daha ne söylenebilir?

Ancak 'Arılaştırma' bahanesi ile dil içerisinde yaşayan kelimelerin tasfiye edilerek, yerine uydurulmuş kelimelerin yerleştirilmesi bir facia, bir cinayettir ki Türkçemiz bu uğurda büyük bir darbe yemiş, bu gün dede ile torun, hatta baba ile evlât arasına büyük uçurumlar girmiştir. Zaten bu halis bir niyetten değil, Arabî ve Farsî menşei kelimelerin tasfiyesini gerçekleştirmek maksadıyla yapılmıştır. Lâkin bu yapılırken batı kökenlilere dokunulmamış, tersine kucak açılmıştır. Bu günkü nesil

Yahya Kemal'in, Mehmed Akif'in, Yakup Kadri'nin, Refik Halid'in, Ahmed Rasim'in ve daha nice yazarların yazdıklarını anlayamaz hâle gelmiş ise, Ömer Seyfettin'in hikâyeleri sadeleştirilerek (!) neşredilmeye başlanmışsa vah ki ne vah!..

Ne oldu da Hayat, Misâl, Mesele, İmtihan, Seviye, Taviz, İmkân, Şart, İspat, Cevap, Rağmen kelimeleri yerine Yaşam, Örneğin, Sorun, Sınav, Düzey, Ödün, Olanak, Koşul, Kanıt, Yanıt, Karşın dedik? Soyut'lar, Somut'lar ve böyle alt alta sıralayabileceğimiz yüzlerce kelime neden Türkçemizin içerisine girdi? Yaşayan kelimeler ne için öldürülmeye çalışıldı? Neden mâzî ile bağlar kopartılmak istendi? Hâlâ da bu saçmalıklara devam ediliyor. 'Tekrar' demek varken neden 'Yinelemek', 'Tahmin' demek varken neden 'Öngörü' deniyor? 'Sebep' kelimesi yerine neden 'Neden' deniyor? 'Süreç' kelimesi de olmazsa olmaz gibi ne için her cümlemin içerisinde yer alıyor?

Sel'ler, Sal'lar ise ayrı bir garabet. Her şeyin sonuna sel, sal getir, al sana bir kelime. Akademik bir makalede okumuştum. Akademisyen kişi sözde ilim satarken, 'Sorunsalıdır' diyerek Türkçeyi katlediyordu. 'Sorun' kelimesine karşıyım ama, madem 'Sorun' kelimesini aydın (!) olduğun için kullanıyorsun, bari 'Sorundur' veya cümlemin gelişine göre 'Sorunudur' de de adam sansınlar. Sonuna taktığın 'Sal' neyin nesi? Her önüne gelen, her aklı evvel kelime türetmeye kalkarsa Türkçenin hâli ne olur? Bu Türkçeye kazandırılan bir zenginlik değil, Türkçeyi içinden çıkılmaz bir hâle getirmektir.

Türkçe öğrenmek isteyen yabancılar, gerçek kelimenin yanında ister istemez uydurulmuş kelimeleri de öğrenmek zorunda kalıyorlar. Aksi halde anlama ve anlatmada sıkıntı yaşamaları kaçınılmaz bir durumdur. Köksüz ve estetikten uzak olan bu kelimeler o insanların hafızalarını niye boş yere işgal etsin? Bu Türkçe öğrenmek adına bir zorluk değil midir?

Dünyanın hemen her yerinde sahte kahramanlar türetilip, kütlelerin aklına çiviyle kazınırcasına nakşedilmeye çalışılır. Bunlar, tarih sahnesinde rol almış kimselerden olabileceği gibi diğer alanlardan da olabilir. Meselâ, her 'Nobel Ödülü' alan hakkıyla mı almıştır? Heykeli dikilen, oraya buraya adı verilen her insan acaba o övgüye lâyık mıdır?

İşin garibi, bazı idealler ve menfaatler uğruna parlatılan bu insanların zaman içerisinde renkleri belli olsa, yani gerçek kimlikleri gün yüzüne çıksa da bazı kesimlerin onları parlatmaya devam etmek istemeleri anlaşılabilir bir durum değildir. Ama maalesef bu böyle gelmiş, böyle gitmektedir.

Son cümlelerimizle 'Dil' mevzuundan biraz uzaklaşmış gibi görünsek de gelmek istediğimiz nokta yine dil yaramız olan 'Dil'dir.

Bilindiği üzere, Türk Dil Kurultayı'nın açılış tarihi olan 26 Eylül (1932) memleketimizde 'Dil Bayramı' olarak kutlanır. Her 13 Mayıs'ta da yine Dil Bayramı havasında bir gün daha yaşanır ki konuşmalar yapılır, Ermenek'de Karamanoğlu Mehmed Bey'in kabri ziyaret edilerek anılır.

Bunun sebebi ise, Karamanoğlu Mehmed Bey'in 1277 senesinin 13 Mayıs'ında; "Bu günden sonra hiç kimse Türkçe'den başka dil konuşmayacak" demiş olması rivayetindendir.

Peki, gerçekten bu doğru mudur?

Biz burada sözü, Prof. Dr. Ekrem Buğra EKİNCİ'ye

bırakalım (26 Ekim 2020 Pazartesi/TÜRKİYE GAZETESİ):

< 1274'de Köseadağ mağlubiyetinin ardından Moğollar, Sultan III. Gıyaseddin Keyhüsrev'i İrana götürmüştü. Bundan istifade eden Larende (Karaman) Beyi Karamanoğlu Mehmed, etrafına topladığı on bin kadar köylü ile Konya'yı işgal etti. İki evvelki Sultan II. İzzeddin Keykavus'un oğlu olduğu iddia edilen Mesud adında bir düzenbazı, Siyavuş adıyla tahta oturttu. Halkın ve resmi tarihçilerin 'Cimri' diye andığı Siyavuş'un veziri oldu. Bir yandan da adamlarına etraf kasaba ve köyleri yağmalattı.

Vezir Sahib Ata'nın oğulları, hayatları pahasına bunlarla uğraştılar ama baş edemediler. Bu sırada memlekete dönen Sultan III. Gıyaseddin Keyhüsrev, Moğollardan yardım istedi. Moğollar, Cimri ve Karamanoğlu'nun üzerine yürüdü, ikisi de kaçtılar.

O devrin tarihçisi İbn Bibi'nin, dedesini Larende'ye kömür çeken bir köylü olarak tanıttığı, zamanın şartlarından istifade ederek, memlekete ve millete çok zararlar vermiş sahte kahraman Karamanoğlu, bir yerde pusuya düşürülüp öldürüldü. Cimri de ertesi sene yakalanıp idam edildi.

İbn Bibi 1281' de kaleme aldığı el-Evâmirül-Alaiyye'de der ki; "Cimri'yi şehre getirdiler, devlethanede sultanların makamına oturtular. Ertesi gün büyük bir ihtişam ve debdebe içinde kalabalık maiyetiyle ata bindirip şehrin etrafında gezdirdiler. Dönünce divân kurdular. Her tarafa, ileri gelenleri çağırmak için fermanlar çıkardılar. Şehirde çağırtılar ki, şimden girü hiç kimesne kapuda ve divânda ve mecalis ve sayrânda Türkî dilinden gayri dil söylemeyeler. Birkaç gün sonra vezirlik Karamanoğlu Mehmed Bey'e verildi."

Görülüyor ki bu karar divânda alınmış, Karamanoğlu birkaç gün sonra vezir olmuştur. İbn Bibi'nin yazıcızade tercümesinde 'ferman' yok; 'çağırtmak' yani ilân var.

Netice itibarıyla; 'Türkçe konuş' emri bir ferman değil, karardır. Ferman olsa bile Karamanoğlu'na aid değildir. Çünkü vezir ferman çıkaramaz. Fermanı hükümdar çıkarır. Kaldı ki bu karar birkaç gün ya tatbik edilmiş ya edilmemiş, daha onun zamanında eski hale dönmüştür. Çünkü Cimri – Karamanoğlu komedyası 37 gün sürmüştür. Bu işin bir kıymeti varsa o da Karamanoğlu'na değil, Cimri'ye aittir.

Ancak bu ne Türkçülükten, ne de Türkçe gayretinden idi. Bilakis idareye hâkim olamama sıkıntısından kaynaklanıyordu. Yani, Farsça bilmeyen darbeciler, işgal ettikleri Selçuklu merkezinde, herhangi bir katakulliyeye gelmek istemiyordu.

Ne cimri, ne de Mehmed Bey Türkçe'den başka dil biliyordu. Arabca ve Farsça'nın yaygın olarak kullanıldığı Konya'da aceze düştüler. Etraflarında olup biteni anlayamadıkları için 'Vatandaş Türkçe konuş' kabilinden bir yasak getirdiler.>

Prof. Dr. Ekram Buğra EKİNCİ, söz konusu yazısında bu efsanenin nereden çıktığını da şöyle anlatıyor:

<Efsaneyi Fuat Köprülü uydurmuştur. 1914'de "Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar" adlı eserinde, Hayrullah Efendi Tarihi'nden alarak, burada hiç ismi geçmediği halde, birkaç sayfa sonra Karamanoğlu Mehmed Bey'in Türkçe'yi resmî dil yaptığını söyler.

O günler, jön Türklerin, Türklükasyon politikasının en canlı günleridir. Nabza göre şerbet vermeyi iyi bilen

Köprülü, 1930'da neşrettiği "Anadolu'da Türk Dilinin Tekâmülü" makalesinde kaynak veremeden bunu biraz mübalağa ile tekrarlar. Efsaneyi Ord. Prof. Dr. İsmail Hakkı Uzunçarşılı "Anadolu Beylikleri" kitabında sürdürür.>

(Prof. Dr. EKİNCİ, yazısında akademisyen kimliği icabı bu konuyla ilgili başka isimlerin görüşlerine de yer veriyor.)

Yukarıda Türk Dil Kurultayı'nın açılış tarihinin 26 Eylül 1932 olduğunu ve bu 26 Eylül tarihinin 'Dil Bayramı' olarak kutlandığını söylemiştik.

1933 yılı, Türkiye'de Dil İnkılâbı'nın başladığı tarihtir. Asıl amacın; Arab, Fars kelime ve kaideleriyle zincirlenmiş terkiplerin ele alınıp millî bir dil haline getirilmesi olacak iken, yaşayan Arab ve Fars kökenli kelimelerin tasfiyesine gidilmiş, yerine uydurulmuş çirkin kelimeler konarak Türkçenin yozlaşmasına kapı açılmıştır.

Şimdi, Nihad Sâmî Banarlı'nın Türkçenin Sırları adını taşıyan kitabına bir göz atalım.

Atatürk, Dil İnkılâbı'nda çalışmak üzere Yahya Kemal'in çağrılmasını, Türkçe'yi iyi kullanan bu şairin dil davasında vazife almasını ister.

Yahya Kemal ise bu teveccühe teşekkür eder ve;

" Lütfen Paşa Hazretlerine arz ediniz, benim yaşayan Türkçeye karşı bir vehmim vardır. Ben bu vehimle baş başa kalmak istiyorum. Beni affetsinler." der.

Bir müddet Mustafa Kemal Paşa emrinde, Yahya Kemal de vehminde ısrar ederler. Neticede Yahya Kemal bu heyete dahil olmaz.

Aradan zaman geçer, bir mecliste Atatürk'ün çok yakınında yer verilen şaire, Atatürk;

"Yahya Kemal Bey! Hatırlıyor musunuz? Sizi dil çalışmalarına davet ettiğim zaman bana 'Benim dilde ilmim değil sadece vehmim vardır, müsaade edin ben bu vehmimle baş başa kalayım' demiştiniz. Şimdi hep birlikte anlıyoruz ki dil davasında siz haklı çıktınız." der.

Bunun üzerine Yahya Kemal doğrulur, ceketini düğmeler ve;

"Paşam! Size karşı haklı çıkmak çok tehlikeli değil mi? diyerek ince bir nükte yapar.

Atatürk;

"Hayır aslaa! Çünkü bu aynı zamanda bizim millete ve tarihe karşı haklı çıkmamız demektir. Sizin o zamanki vehminiz, bizi bu gün mes'ûd ediyor" diye mukabelede bulunur.

Sonra yanındakilere dönerek;

"Görüyorsunuz ya beyler, Yahya Kemal Bey'in vehmi sizin ilminizi mağlûp etti!" diyerek mevzuuyu sonlandırdı.

Merhum Banarlı Hoca'dan mealen aktardığımız bu tarihî hadiseden sonra bizim de şunu söylemek her halde hakkımızdır.

Değil öncesi, Osmanlı'nın son dönemlerinde yaşamış, hatta Osmanlı doğumlu olup Cumhuriyet döneminde vefat etmiş pek çok değerli Türk San'at Mûsikîsi bestekârının bestelerine can veren güftelerdeki nezih ve nefis dili muhafaza etmiş olabilseydik, Türkçe adına büyük bir kazanç sağlamış olurduk.

Bundan 7-8 sene kadar önceydi. O zaman kırklı yaşlarda olan karı-koca üniversite mezunu iki yakınım, Müzeyyen Senar'ın sesinden "Kimseye etmem şikâyet, ağlarım ben hâlîme" mısraıyla başlayan o güzel şarkıyı dinliyorlarmış. Telefonla beni aradılar, 'mücrim' kelimesinin ne manaya geldiğini sordular. Bunu başka şekilde de

öğrenebilirlerdi ama her halde Türk San'at Mûsikîsine olan sevgimi bildiklerinden dolayı akıllarına hemen ben gelmiş olmalıyım. 'Mücrim' in 'Suçlu' anlamında olduğunu söyledim. Bu duruma bir taraftan üzüldüğüm, diğer taraftan aynı şarkının içinde geçen 'İstikbâl', 'Perde-i zulmet', 'ikbâl' kelimelerini biliyor olmaları ise teselli kaynağım oldu. Tabii ki Türk San'at Müziği dinliyor olmaları da...

Yukarıda vardığımız kanaatin doğruluğu, herhalde verdiğimiz bu misâlle daha net anlaşılmıştır.

Şimdi 'Di' için söyleyeceklerimizi burada bırakıp tekrar ana konumuza dönerek hatmi kelâm eyleyelim.

Tarihimizde düzeltilmesi gereken mevzuuların ele alınıp vesikalar eşliğinde yeniden yazılması gerekir. Tarafsız bir bakışla, yanlışların düzeltilip doğruların anlatılması hem vicdanî hem de millî bir vazife olup gelen nesillere doğru şekliyle intikâl ettirilmesi gerekir. Doğruları bilmeyen nesillerin istikbâli üzücü sonuçlara ulaşabilir. Bunun da vebâli elbette yanlışta ısrar edenlerin olur.

KUTSAL URUM (Roma) DEVLETİ (İmparatorluğu) I

Tarihçi Ali DEMİREL

Bu yazıda; Kutsal Roma Devletinin insanlığa kattığı, kutsallık yüklenecek kadar çok önemli değerler, kısaca/özet olarak serimlenecektir. Yanlış anlamalar olabilir diye, bir açıklama: İ:S: 10.yy da, Avrupa'da çeşitli derebey/krallıkların konfederasyon halinde birleşerek adına da 'Kutsal Roma İmparatorluğu' dedikleri oluşumun, gerçek Kutsal Roma İmparatorluğu ile ilgisi yoktur....

Söz konusu kutsal devletin kuruluşundan başlayalım. Bilindiği gibi binlerce yıl öncesinde, Boğazların iki yakasında yani Anadolu ve Balkan topraklarında, uygarlık düzeyi yüksek bir devlet vardı, 'URUM ATIN' Konfederasyonu. Başkenti 'Astanbolu' olan bu devlet dağıldığında; konfederasyon olarak kendine bağlı site devletleri kendilerini bağımsız olarak yönetmeye başladılar. Söz konusu site devletlerinin çoğunluğu Ege bölgesi ve Akdeniz kıyılarındaydı. İçlerinde en güçlüsü ve de en zengini Turiya idi. Yine bilindiği gibi Turiya Devleti dağılmaya başladığında; Turiya tiginlerinden bazılarının çok önemli görevler verildi. Görev verilenlerden biri de Tigin Önas (Aeneas) idi. Tigin Önas; kendine bağlı savaşçıları aileleriyle birlikte yanına alarak Ege Bölgesine, Lidy'a'ya gitti, Lidyalı yetkililer ile görüştü... Bölgedeki diğer site devletlerine de ulak gönderilerek; görev alacakların aileleri ile gelmeleri istendi. Gelenlerle birlikte üç gurup oluştu. Tigin Önas'ın gurubu, Tarkan önderliğinde bir gurup (Tarkan çok iyi bir devlet kişisi ve komutan idi) ve Turhan (Turhan da çok iyi bir devlet kişisi ve denizci idi) önderliğinde başka bir gurup oluştu. Hepsisi de aileleri ile birlikte; Amazon anaların ünlü komutanlarından Simirana'nın kurmuş olduğu

'Simirana' kentine (İzmir) gittiler... Aylarca süren, deniz yolculuğu için gerekli gemi ve diğer gereksinimlerin hazırlanması için çalıştılar.

Sonunda denize açıldılar. Akdeniz'e ve de batıya doğru giderek; Sicilya adası ile İtalya ana karası arasındaki boğazdan geçerek, kuzeye- İtalya kıyılarına yöneldiler ve karaya çıktılar... İlerleyen süreçte Turhan, eldeki gemilerle ve denizcileriyle; Sicilya, Sardunya, Korsika ve Elba adalarının çevrelediği deniz sahasında tam bir egemenlik kurdu. Söz konusu deniz sahasına 'Turhan Denizi' (günümüzde 'Tirhen' denizi) adını verdiler. Karada ise Tarkan daha etkindi. İlk iş olarak bir başkent kurdular adını 'Tarkan Kenti' (günümüzde 'Tarkanium') koydular... Önas ve gurubunun İtalya'ya yerleşmesinden sonra, zaman zaman özellikle Anadolu'dan yeni göçler olduğu bilinmektedir... İlk yerleşimlerden sonra başka kentler kurmak üzere tasarılar yapıp uygulamalara başlamışlardı. İtalya'nın kuzeydoğu tarafına yani Po ovasına doğru gittiklerinde, başkaca Türk gurupları ile karşılaştılar. İtalya'yanın o yöresindeki Türkler; Kıpçak / Tatar/ Saka, (adına ne dersiniz deyin) boyuna/boylarına mensup Türkler idi. Söz konusu Türk toplulukları; Karadeniz'in kuzeyinden ve Balkanlar üzerinden İtalya'ya gelmişlerdi. Bu iki Türk gurup hemen birleştiler, kaynaştılar ve hepsi birlikte TURSACA = TURSKA, süreç içinde ETRÜKS diye anılır oldular. Fransız tarihçi Andre Piganiol, bu durumu kendince şöyle yazmış: ***"Etruria'da VAHŞİ ve FAKİR yerli halkın yanında, Tuna civarından gelmiş istilacılar, bir de iki dalga halinde, deniz aşırı ülkelerden gelip orada yerleşmiş olanlar vardı."***

Etrükslerin İtalya'daki ilk yerleşim yerleri

Etrüksler yepyeni bir devlet oluşturmaya başladılar. Toplam oniki kent kurdular. Tarihçe verilere göre, bu ETRÜKS devletinin İ.Ö. 753 yılında kurulduğu anlaşılmaktadır. Ancak söz konusu tarihllemeler çoğu kez tutarlı olmamaktadır. Örneğin Turiya savaşının tarihi için kesin bilgi yok. Aslında o savaş Neşili Konfederasyon devletinin dağılışıdan sonra olmalı. Böyle olunca; Önas, Turhan ve Tarkan'ın İtalya'ya göç ettikleri Tarihte de kesinlik yok. Dolayısıyla Turlar ile Sakaların birleşerek İtalya'da devlet kurdukları zaman dilimi de tartışmalıdır. Sonuç olarak eskiden insanların yapıp etmeleri ile ilgili gösterilen zaman/tarih hep tartışma konusu olmuştur... Etrüks Devleti, kurulduğu bölgeye daha önce hiç olmayan özgün bir uygarlığı yerleştirdi. Kutsal devlet anlayışı, kent ve devlet yönetimindeki uygarlık değerleri gibi pek çok yeniliği o bölgeye getirmiş oldu. Bu özgün devletin sınır ve etkileri oldukça kapsayıcı idi: Romalı Tarihçi Titus Livius şöyle yazmış; ***"Etrüks Devletinin kudreti o kadar büyüktü ki, şan ve şöhreti Alp Dağlarından Messina boğazına kadar, kara ve denizleri sarmıştı."*** Ünlü Romalı Hatip Caton da şöyle diyordu: ***"Bütün İtalya Etrükslerin egemenliği altında idi."*** Daha söylenen / yazılan çok şey var... İtalya'da egemenlik Etrükslerin elindeydi ama nüfus olarak yerli halk daha kalabalıktı. Pekiyi bu yerli halk kimlerdi ve nasıldı? Pek çok kaynak o zamanlarda yerli halkın çok cahil, beceriksiz ve barbar olduklarını yazmakta. Fakir ve sefil bir yaşantı süren yerli halk küçük derebeylikler halinde guruplaşmış topluluklar durumundaydılar. Göreceli olarak uygarlığa en yakın olanı Latinler idi. Türklerin dışında, İtalya'daki gurupların hepsi için 'İtalik guruplar / İtalikler' denilmektedir.

Doğal olarak İtalikler, Etrüksler tarafından aşağı sınıf olarak görülmekteydi. Ağır işlerde onlar çalıştırılıyordu, Etrükslerin oturdukları yerde oturamazlardı... Aslında italikler de devlet yönetiminden hoşnuttular. Ama zamanla aşağılık duygusuna kapılarak; kendilerinin de kenti/devleti olmasını istediler ama Etrüksler gibi inşaat ve şehir düzenlemesini bilmiyorlardı. Aslında onlar hiçbir uygarlık unsurunu bilmiyorlardı. İtaliklerin ileri gelenleri, Etrüks Devlet yöneticilerine başvurdular. Kendileri için bir kent kurmalarını istediler. Başkent Tarkanium'da yapılan görüşmeler sonunda istekleri kabul edildi. Etrüks tiginlerinden birisine, İtaliklere bir kent kurulması için görev verildi. Görevlendirilen Tigin; yapı işinden anlayan, ölçümleri bilen, kent kurmak için genel bilgileri olan, bilen kişileri yanına alarak işe koyuldu. Tiber ırmağının yakını uygun görülerek yapım işlerine başlandı. Etrüksler düzenleme yapıyor, işin nasıl yapılacağını ortaya koyuyor, italikler çalıştırılıyordu... Yeni kurulan kentin adını 'URUM' (Roma) koydular. Kente bu adın verilmesinde sanırım Turiya'nın da bağlı olduğu

'URUM ATIN' devletinin adından esinlenilmiştir. Urum Atın devletinin adı ise, Güney Türkistan'daki 'URUM' (günümüzde Çin sınırları içinde) bölgesinden esinlenilerek verilmiş olmalı...

Etrüks Devletinin genişleme yönleri (donuk gri yerler)

Urum (Roma) kenti kurulduktan sonra İtaliyler ne yapacaklarını şaşırdılar. Etrüksler tarafından kendilerine yapılan kenti nasıl yöneteceklerini bilmiyorlardı. Kentin ortak olmasını ve ortak yönetilmesini istediler. Öyle de oldu. Böylece yalnızca bir kentte de olsa Etrükslerle İtaliyler yönetimde ortak oldular.

Yıllar geçtikçe İtaliyler de uygarlaşmaya başladılar. Roma dışında başka kentlerde de yönetime ortak olmaya başladılar. Bu arada İtaliyler üzerinde başkaca oyunlar oynanmaya başlandı. Şöyle ki: Grekler/Hellenler, ülkelerinin batısında ve hemen yanı başlarında kurulan yeni devletin Turıyalılar ve Sakalar/İskitler tarafından kurulduğunu elbette biliyorlardı. Yeni devlet onlar için düşman idi. Etrüks Devleti öylesine güçlenmişti ki Grekler/Hellenler savaşı göze alamadıkları için başkaca hileli yollara başvuruyorlardı. İtaliyleri kışkırtıyorlardı. Onlara; Etrükslerin üstünlüğünü tanınamalarını, yönetimde daha çok yetkili olmaları gerektiğini söylüyorlardı. Ayrıca Nüfuslarının Etrükslerden çok oluşunu, dolayısıyla korkmayıp isyan etmeleri için yönlendirme yapıyorlardı. İtaliyler Hellenlerin böylesi telkinlerinden çabuk etkileniyorlardı. Çünkü: Etrüksler

kendilerini gerçekten üstün ve elit tabaka olarak görüyorlardı. İtaliylerin içlerine pek karışmıyorlar onları da içlerine almıyorlardı. Hemen her kentte Etrükslerin oturduğu ayrıcalıklı mahalleler vardı. O kadar ki imparatorluk döneminde bile Roma'nın tam ortasında 'VICUS TUSCUS' adında, sadece Etrükslerin oturduğu ayrıcalıklı mahalle vardı. Benzeri durumlar zaten İtaliylerin aşağılık duygusuna kapılmasına sebep oluyordu. Üstelik bir de Hellen kışkırtması için içine girince, önce hoşnutsuzluklar, tavır almalar oldu ve sonunda kalkışmalar başladı... Ve İ.Ö. 509 yılına gelindiğinde devlet yönetiminde köklü bir değişime gidildi. Bu zamana kadar yani tam 240 yılda Etrüks Devleti; güney Avrupa'nın bu bölgesine muhteşem bir uygarlık getirdi, yerleştirdi...

ETRUSCAN VASE.

Devletin yönetimindeki yenilik günümüzdeki 'cumhuriyet' kavramını çağrıştırır nitelikteydi, hatta denilebilir ki zamanımızın 'cumhuriyet' yönetim şeklinin asıl temeli o zaman atılmış oldu. Danışma meclisi (kengeş), senato (aksaçlılar meclisi), devlet başkanının 'imperium'luğu (Tengri'den KUT almış) gibi değerler tamamen Türk Töresinin uygulamaya sokulmasından başka bir şey değildir... Bu yeni yapılanmalar sonunda; devletin yeni yönetim biçimi ile İtaliyler yönetimde tam bir ortak haline geldiler.

(Devamı gelecek sayıda)

TÜRKÜLERİN GÜCÜ ADINA...

HASAN TÜLKAY

Mansur Bildik'i bildiniz mi, bildik mi?... Medyatik bir televole kahramanı olsaydı şüphesiz bilirdiniz, hemen herkes bilirdi. Doğrusu düne kadar ben de tam bildiğimi söyleyemem. Yirmi yıl kadar önce Fransa'da adını duymuştum ilk kez... Yıldız kayması gibi gelip geçiveren hemşehrisi "Dersimli" Ozan Toprak Lyon'da bir "Türk Gecesi"nde bize ondan bahsetmişti. Belki "Dersimli" kimliğinden dolayı ötekileştirdiğimiz bir isimdi Mansur Bildik... Ustalardan el almış, dil almış, yol almış, kader rüzgârının sürüklemesiyle gurbette kalmış bir kahraman... Dün akıncı ceddimizin atlarla, pusatlarla gidip sonra boynu bükük döndüğü Viyana'ya, Mansur sazıyla gitmiş, dönmemiş... Türkülerin gücüne inanmış, türküyü boyanmış yüreğiyle, türkülerin gücüyle dünyaya açılmaya karar vermiş...

1949 yılında Tunceli-Mazgirt- Kurkurik (Aktarla) köyünde bir "dede"nin tohumu olarak dünyaya gelmiş Mansur... Dinî ritüelin ayrılmaz bir parçası olan sazla muhabbeti ana karnında iken başlamış babası Hacı Bildik (Pirê Heci) sayesinde... Cem ayinlerinden, muhabbet meclislerinden aldığı ilhamla iman ve insan sevgisini cilâlamış yüreğinde... Daha 12 yaşında babasını da kaybedince, kör olası fukaralık yüzünden ortaokulu ve memleketini terk etmek zorunda kalmış. Ekmek parası uğruna İstanbul'a, İzmir'e; sonra da Avrupa'ya uzanan ve Viyana'ya yerleşmekte karar kılan Mansur'un illâ da saz aşkıyla geçtiği menzilleri, feyiz aldığı isimleri tek tek yazmayacağım. Çile dolu müzikli yolunu ve inanmış bir insanın başarı hikayesini merak edenler O'nun "Anılarla Sarılmış Bir Yaşam-1" kitabını okusunlar; <http://www.mansurbildik.com> sitesini ziyaret etsinler.

Mansur Bildik şimdi Viyana'dan dünyaya açılan gönül kapımız... Kurduğu Saz Derneği'nde etno-müzik meraklısı değişik milliyetlerden pek çok öğrencisi olmuş. Onları bağlamanın telleriyle, türkülerin dilleriyle Anadolu'ya bağlamış. Burnu Kaf dağında aydınların (!) tezek kokuyor diye küçümsediği türkülerin toprak ve insan kokusunu hissetmiş, hissettirmiş Mansur... Nitekim iki türkü dostu dostumuzun; Hüseyin Kök ve Salih Yön'ün himmet ve gayretleriyle bir sohbet ve muhabbet meclisinde buluştuğumuz Mansur Bildik ve üç öğrencisi Niki Grill, Martin Diamant, Alex Kreger'in yüzlerine-sözlerine yansıyan bu türküce hissedişin sıcaklığını gördük, mutlandık, umutlandık... Aşk adına, sevgi adına, barış adına güzel günler hayâl etmenin hakkımız olduğunu düşündük...

Mansur Bildik sanata saygısından dolayı politik kaygısını arka plâna itmiş. İdeolojik borazanlığa soyunsa, birtakım rozetlerin gölgesine sığınsa şimdi O da çok meşhur ve de zengindi. O ismini siyaset bezirganlarına pazarlamaktan ziyâde, bizim sesimizi, bizim sazımızı tanıtmaya, tanıtmaya vakfetmiş kendini... Çığırkanlık yapmamış... Gerçeğe erken uyanmış, kendini saza vermiş... Sazı ile öyle halvet olmuş ki; bir ermiş-derviş misâli bütünleşmiş adeta... Sazımızın, -hem de bizim olmaktan çıkmadan- her türlü müzik düzeninin içinde pek alâ hatırlı bir yer alabileceğine inanmış ve Avrupa sahnelerinde, seçkin gruplar önünde icrasıyla kanıtlamış...

Gönül köprümüz olmuş insanlık denizinde geçmişten geleceğe...

Bu arada küçük bir anekdotu kaydetmeden geçemeyeceğim: Mansur'un öğrencilerinden Niki Grill millî damadımız sayılır. Biraz Türkoloji tahsil etmiş ve Antalyalı bir kızımızla da evlenmiş. Gürül gürül değilse de pırlıl pırlıl, açık, aydınlık, iyi anlaşılır bir Türkçesi var. Türkümüzle, sazımızla tanışmak onun insanlık penceresinde yeni bir ufuk açmış adeta.. Diğer öğrencileri gibi...

Tunceli'den Viyana'ya uzanan, dünyanın pek çok yerinde yankılanan bir sesi dinlemenin, tanımanın vecdiyle ressam Nuri Sezen dostumuz muhabbet meclisimizi şu sözlerle noktaladı: "Huzurunuzda Mansur beye teşekkür ediyorum. Tebrik etmek haddimize değil... O gerçekten Anadolu coğrafyasının, kültür coğrafyamızın en karakteristik bir yöresinden, Tunceli dağlarından geliyor. Ben de Gündoğmuş'tan geldiğim, dağlardan indiğim için, o dağların havasını almış birisini iyi anlayabildiğimi sanıyorum. Kendisi çok duyarlı, geldiği yerleri, konuştuğu-tanıştığı insanları büyük bir duyarlılık ve yüksek bir espritüel yaklaşımla ifade etmiş. Sanırım başarının altında onun zekâsı yeteneği kadar toprak sevgisi, vatan sevgisi, insan sevgisi de yatıyor. Bu sevgiye sahip oldukça, engellenmediği müddetçe gider O... Anadolu toprağında yetişmiş bir Mecnun'un Viyana'da bulunduğu Leylâları ile, kucığında sazları ile Antalya'da huzurumuzda buluşması görsellik olarak da beni çok duygulandırdı. Bu mutlu akşamı bize yaşattıkları için kendilerine teşekkür ediyoruz..."

Ben de diyorum ki türkülerin gücü adına ve türkülerle yürüyenler asla engellenemez!..

Dünyada tek örnek olduğunu zannettiğim üç dilde (Türkçe, İngilizce, Almanca) BAĞLAMA METODU sazımızın tanıtımı ve öğretimi için dünya çapında bir el kitabıdır. Sadece bu hizmeti ile bile Mansur Bildik ismini kültür sanat tarihimize yazmaya yeter. Mansur beğе aynı zamanda mütevazı bir yaş günü armağanı niyetine kalemimden kendiliğinden dökülüveren dokuz dörtlük bir manzum söyleyişle selam ederek sözlerimi noktalıyorum.

SAZ-SCHULE

Saz (Bağlama) – Anatolische Langhalslaute

BAĞLAMA METODU

Saz (Bağlama)

SAZ METHOD

Saz (Bağlama) – Anatolian long-necked lute

Mansur Bildik

ORUÇ...

Prof. Dr. ÖCAL OĞUZ

Türkü dolu nice yeni
Yaşın olsun Mansur usta
Kardeşlik ve barış sevgi
Düşün olsun Mansur Usta

Düştün gurbet ellerine
Kurbansın Hak yollarına
Bağlamanın dillerine
Döşün olsun Mansur usta

Hak Muhammet Ali aşkı
Ne yücedir gönül köşkü
Muhabbet ve dostluk meşki
İşin olsun Mansur usta

Okuyalım mektup yaz da
Gece gündüz elin sazda
Coronasız bahar yazda
Kışın olsun Mansur usta

Haykırılım birlik marşı
Cadde sokak meydan çarşı
Haksızlığa zulme karşı
Taşın olsun Mansur usta

Cahilin sözüne bakma
Boş laflara kafa takma
Helal kazanç helal lokma
Aşın olsun Mansur usta

Deli gönülü uslanmış
Munzur çayında ıslanmış
Yüce dağlara yaslanmış
Başın olsun Mansur usta

Hüzünle mayalı neşen
Aşk şarabı dolsun şişen
Boş kalmasın gönül köşen
Eşin olsun Mansur usta

Hasan hocam kes vesselam
Söz uzadı bitti kelim
Gönlümüzden dostu selam
Peşin olsun Mansur usta.

Sözlükler, ibadet amacıyla başta yeme, içme olmak üzere bazı eylem ve söylemlerden belirlenen süreler içinde kendini alıkoyma olarak tanımlıyor.

Kur'an'ın dilinin Arapça olmasına rağmen, Türkçedeki "namaz", "abdest" kelimeleri gibi oruç da Farsçadan geliyor. Bu da Türklerin İslam'ı kabul sürecinde Araplardan çok Farslar veya Farsça ile yakın temasta olduğunu gösteren bir diğer husus olarak not edilebilir.

Çocukluğumda rahmetli babamız uzun kış gecelerinde bize 32 farz ve sureleri öğretirken sıra İslam'ın şartlarına gelince "savm, salat, hac, zekât, kelime-i şehadet" sözlerini bir şiir gibi ezberletir; sonra ayrıntılarını anlatırdı. Oradan anladık ki bizim oruç, Arapçada "savm" imiş.

Peygamberimizin "oruç sabrın, sabır imanın yarısıdır" ve özellikle "oruç tutunuz, sıhhat bulunuz" hadisi, hiçbir çağda geçerliliğini yitirmeyen bir sağlık öğütü olarak özellikle obezite sorunlarının hat safhada olduğu günümüzde hangi dinden olursa olsun bütün insanlığa evrensel bir çağrıdır.

Dünyada pek çok din ve kültürde çeşitli şekillerde oruç varsa da İslam'da "nafile" veya "adak" olanlar dışında farz kılınan oruç, "hoş geldin ya şehir-i Ramazan" mahyalarıyla karşıladığımız "üç aylar"ın sonuncusu ve "on bir ayın sultanı" olan ayda tutulan "Ramazan orucu"dur. Kadir geces, arife ve bayram ise oruca "güle güle" hazırlıklarıdır.

Türk ad verme geleneğinde Allahverdi, Hüdaverdi, Tanrıverdi, Durdu, Duran, Durak, Satı, Satılmış, Döne, Döndü, Yeter, Soner gibi adlar, bir dileği ve talebi yansıtırken; "üç aylar"ın sembolleri olan Recep, Şaban, Ramazan, Kadir, Oruç, Bayram adları ise ne zaman doğulduğunun tanıklarıdır.

Oruç ve Ramazan geçmişten günümüze sayısız fıkra konu olmuştur, toplansa ciltler doldurur. Hoca'ya sormuşlar "biz ondan memnunuz ama Ramazan da bizden memnun mudur acaba?" Hoca cevap vermiş: "Memnun olmasa her yıl on gün erken gelir mi?". Yine adamın biri Hocaya "Ramazan'dan çok memnunuz keşke yılda iki kez gelse" demiş. Hoca da "onun için mi gider gitmez bayram ediyorsunuz" diye sormuş. Acaba korana ile imtihanımıza denk gelen bu Ramazan'da ne tür fıkralar üretilecek?

Türk kültüründe Ramazan, farklı bir dünyaya aralanan kapıdır. Ziyafet sofrasına dönen iftarlar; şölen tadında kılınan teravihler; sahura kadar şenlenen "direkler arası" gibi mekânlar; davulcuların şiir, mani ve türküleriyle kalkılan sahurlar; onlara verilen bahşişler, börekler, çörekler; arife ve bayram günleri yakınları ile buluşan mezarlar; odalara, avlulara kurulan bayram sofraları; bin bir çeşit oyuncaklarıyla bayram yerleri...

Acaba her Müslüman kültürde oruçlar ve bayramlar, "arife günü oruç yiyenin bayramda yüzü kara olur" diyen atasözü veya "oruç açmak", "oruç bozmak", "oruç tutmak", "niyetli olmak", oruç yemek", "gâvura kızıp oruç yemek" gibi onlarca deyimle ve arkasındaki zengin hikâyelerle bu denli toplumsal mıdır? Acaba "Arap'ta namaz, Türk'te oruç" sözü bu yüzden mi söylenmiştir?

Türklerde orucun kültürel ve toplumsal gücü, dinî yönü yanında etrafında oluşan gelenek ve ritüellerden

beslenmektedir. Öyle olmasaydı Yahya Kemal Beyatlı, Atik Valde'den İnen Sokakta" şiirini yazar ve "tenha sokakta kaldım oruçsuz ve neşesiz" der miydi?

Anadolu kadınlarının hoş bir oyun türküsü olan "su sızıyor sızıyor"daki "derenin kenarında/kalayladım kazanı/yar ben senin uğruna/yedim ıramazanı" mısraları, belki aşk ve tutku yüzünden "altmış bir" cezası alışı, belki de Yahya Kemal gibi "oruçsuz ve neşesiz" kalışı farklı bir dille anlatıyordu.

Çocukların topluca beklediği "Ramazan topu" ve "akşam ezanı" ayrı bir kültür ve heyecan; "Ramazan pidesi" başka bir telaş, lezzet ve tutkudur. Bunun ikisi üzerine yapılanlar, yaşananlar anlatılsa film olur, diziler çekilir. Bir öğrenci Ramazan pidesinin korona günlerinde evlerde nasıl özene bezene yapıldığını anlatan sosyal medya paylaşımlarını derlese tez olur.

Hayırseverlerin, zengin konaklarının iftar sofraları ve son zamanlarda devlet kurumlarının kurduğu iftar çadırları ve ardından fakir fukaraya "yemeğimizi yiyerek bize sevap kazandırdınız" denilerek "diş kirası" adıyla edilen maddi yardım korona günlerinde "Ramazaniye" ve "iftariye" geleneği içinde farklı bir şekilde sürecektir gibi görünüyor. Belki de evlere götürülen yardım paketlerinin yanına "diş kiralrı" da bir zarf içine konulacaktır.

Ramazanın bereketi bütün görkemiyle varsılların sofralarına yansısı, bolluğa berekete dönüşse de, ataların söylediği gibi bilinir ki "bayramda borç ödeyene Ramazan kısa gelir". Demek ki "borçluyu borcundan kurtar Allah'ım" duası böyle durumlarda daha bir anlam kazanıyor. Belki de sosyal medyanın "RobinHood gibi" dediği Hızır'lar ve Köroğullar bu dua ile ortaya çıkacaktır.

Güç bela tuttuğu orucu aile büyüklerine satan, "tekne orucu" tutan veya "oruca direk vuran" Anadolu çocuklarının bir anlamda fakir fukaraya yardım şenliği olan "Amin Bağırma", "Küpecik", "Sele Sepet Top Kandil", "Şivlilik" gibi bazıları oruç on beş olunca yapılan ve büyüklerle küçüklerin karışıp kaynaştığı şenlikleri vardır. Bunlar ne yazık ki çağımızın sanatına "cadılar bayramı" kadar, hatta onun yüzde biri kadar bile esin kaynağı olamamıştır. Bakalım korona günlerinde farkına varan birileri çıkacak mı?

Oruçlunun her durumda öfkesine engel olması beklense de, sigara içen, yüksek tansiyonu, şekeri olan kimileri bunu çoğu kez başaramaz. Eskiden bu tür kişilere "afyonu patlamamış" denirdi ki, bu sözün de uzun bir hikâyesi vardır tabii. Hatta böylelerine "oruca uykuya tuttursa da kimseye satışmasa" diye temennide bulunulurdu. Korona günlerinde sokaklarda mecburen bunlar azalacak ama ev içi şiddetin artmaması için dua edelim.

Bayram, orucun sosyalleşme finalidir adeta. "Arife suyuna girmek" için gidilen hamam; bayram alışverişi yapılan çarşı pazar; arife günü ve bayramda ziyaret edilen mezarlıklar; "Süleymaniye'de Bayram Sabahı"nın çağrıştıran bayram namazlarının kılındığı camiler; topluca bayram yemekleri yenen odalar, konaklar, avlular; bayramlaşmaya, el öpmeye gidilen evler...

Korona günlerinde mecbur kalınan izolasyonlar, korunan mesafeler, getirilen yasaklar, bakalım yüzyılların imbiğinden geçerek gelen bu devasa sosyalleşme alanlarına nasıl yansıyor, izleyelim görelim. Bu Ramazan, halk bilimcilerin daha dikkatli, daha gözlemci ve gerçek ve sanal ortama yönelik daha derlemeci olmaları gerekiyor

ÖNEMLİ OLMAK MI, YOKSA DEĞERLİ KALMAK MI?

Prof. Dr. NURULLAH ÇETİN

İnsanlar önlerindeki hayatı anlamlı kılacak hedefler belirlerler ve bu hedefler için yaşarlar. Hayata yüklenen anlam çok boyutludur. Amacı, hedefi, gayesi olmayan insan yoktur. Bu bağlamda tarih boyunca insanlar, amaçları bakımından iki bölükte toplanıyorlar. Bir kısmı önemli olmak istiyor, bir kısmı da değerli kalmak. Bu iki amaca bağlı hayat anlayışını ve yaşama biçimini karşılaştırmalı olarak irdeleyelim:

Önemli insan olmak, toplum geneli tarafından haklı haksız nasıl olursa olsun farketmeksizin bilinen, tanınan, şöhret sahibi olan, göze batan, dikkat çeken, önde ve üstte olan kişi olmak demektir. Önemli olmak için iyi-kötü, güzel-çirkin, faydalı-zararlı, olumlu-olumsuz, doğru-yanlış gibi kavramlara göre kurgulanan bir hayat vardır.

Amaç, toplum geneli tarafından "önemli adam!" diye bilinmek olunca her şey mübahtır. Hangi siyasi görüşten olursanız olun anayasayı, kanunları, yönetmelikleri, tüzükleri, iyi niyetleri, güven ve itimatları kılıfına uydurarak, ya da kimse fark etmeyecek şekilde zekice kullanarak haksız hukuksuz işler yaparsınız, helali yok sayarak haram yolla mal, para edirsiniz, insanları aldatarak, kandırarak bir şekilde sosyal, siyasi, ekonomik avantaj, ayrıcalıklı konum elde edersiniz ve bu yollarla "önemli adam!" olursunuz. Böyle insanlar sadece bir partide değil; her partide, her vakıfta, her dernekte var.

Şu parti bu parti farketmez; mazlumların, mağdurların, garibanların, itilip kakılmışların, çaresizlerin, arkası, dayısı olmayanların, cahillerin, zayıfların, iş bilmezlerin, safların omuzlarına basarak haksızlıkla, şeytani zekânıyla, alavere dalavere ile bir yerlere gelirsiniz ve insanlar sizi "önemli adam!" bellerler.

Hiçbir beceriniz, bilginiz, kültürünüz, tecrübeniz, ehliyet ve liyakatiniz yoktur; tek beceriniz profesyonel bir yalaka olmaktır, ya da güç, iktidar odaklarına aşiret, tarikat, cemaat, dernek, vakıf, parti, akrabalık, menfaat ortaklığı, işbirliği yakınlıklarınız vardır ve sırf bu yüzden makam mevki, yetki, öncelik, imtiyaz elde edersiniz ve insanlar sizi "çok çok önemli adam!" zannederler.

Önemli kişilerin değerli olmak diye bir derdi, sınırı, kırmızı çizgisi, ölçüsü, ölçütü yoktur. "Değerleri" olmadan önemli olan kişiler, "amaca giden her yol mübahtır" diyen Machiavelli'nin çok becerikli öğrencileridir.

"Değerli kişi" ise hayata insanca bir anlam yükleyen nadir bulunan bir insandır. Değerli olmak demek, değerleri olmak demektir. Değer ise iyi, doğru, hak, güzel, faydalı olan herşeydir. Değerli insan, doğru ile yanlışı ayırdedebilen ve kesin olarak doğru olanı yapan, kişisel menfaati için yanlışa kesinlikle yanaşmayan insan demektir.

Değerli insan, hak ve haksızlık kavramlarının idrakinde olan ve kişisel anlamda zarar görse bile haksızlığa kesin olarak tevessül etmeyen bir soylu kişidir.

Değerli insan kanunların imtiyazlı, ayrıcalıklı kişi ve zümreler için değil, herkes için ortak, eşit ve genel

olduğunun bilincinde olup, kişisel anlamda zarar görse bile hak, adalet, insanlık adına kanunlara uyma gayretinde ve hassasiyetinde olan adam demektir.

Değerli insan yalakalıkla, onun bunun yardımıyla, imtiyazıyla, torpiliyle değil de sadece bilgisi, görgüsü, yeteneği, becerisi ve tecrübesiyle hak ederek önemli adam olma çabasıdır.

Değerli insan, kendisinin bir yaratılan olduğu bilinciyle hareket edip tek yaratıcıya ait sıfat ve özellikleri ödünç alma terbiyesizliği yaparak, kendisi gibi yaratılanlar üzerinde tanrılık taslama hadsizliğine düşmeyip haddini bilen adamdır.

Değerli insan, zekâsının insanları aldatarak haksız kazanç ve konum elde etmek için değil; sadece hakikata, doğruya, iyiye, güzele, hakka, adalete ulaşmak için kullanılan bir araç olduğu bilincindedir.

Değerli insan, hiç kimse bilmeseydi, görmeseydi, takdir etmeseydi bile "Allah biliyor ya" şuuruyla yaşayan, düşünen ve eyleyen asil bir adamdır.

Değerli insan, cin fikirli değil, açık fikirlidir. Değerli insan ne düşündüğü, ne yaptığı, ne yapacağı bilinen, kestirilebilen, tahmin edilebilen bir güvenilir kişidir.

Değerli insan, Allah'a, insanlara, hayvanlara, bir bütün olarak canlı cansız bütün varlıklara karşı sorumluluklarının ve haklarının bilincinde olan ve hayatını da bu çerçevede kurgulayan adamdır.

Değerli insan, "Ben, ancak güzel ahlâkı tamamlamak için gönderildim." Diyen Hz. Muhammed'in öğrencisidir.

Habil değerli bir hayat yaşamayı, Kabil ise önemli olmayı seçti. Firavun, toplumu içinde önemli bir adam sayılıyordu ama Musa değerli kalmayı yeğledi. Ebu Cehil toplumu nezdinde "önemli" olmayı önemsemişti, Hz. Ömer ise önemli olma anlayışını "değerli" kalmak olarak değerlendirdi.

Hayatımızı belirleyen, yönlendiren ve anlamlandıran seçimlerimizdir.

Değerlerden yoksun önemli bir kişi olmak yerine, değerlerine bağlı kalıp soylu bir hayat yaşayarak önemli olmayı seçelim. Değerli dostlar değerli kalın.

SONSUZLUĞA YOLCULUK

YUSUF KAZAK

Kasvetli ruhları, bulunduğu evrenin dışına sürükleyen ve tüm klasik detayların girdabından azat eden şey, klasik müziktir. Birbirlerine hayat vererek şaha kaldıran birçok enstrümanın ve bilhassa keman ve piyanonun müthiş işbirliği ile harmanlanarak ortaya çıkan büyümlü melodiler, kişinin önünde apansız bir şekilde beliren ve onu öte dünyaların saklı cennetlerine götürmeye gelmiş bir kanatlı at peyda eder. Bu, hayaller ve alemler ötesi canlı, melodilerin karşı konulamaz tesiriyle benliğini ve göz menziline yitirmiş ve konçertoların şaşıla saraylarına sığınmış kişiler için bütün hizmetlere ve çetin yolculuklara hazırdır artık. Barok ve Gotik zamanların Avrupa'sının; senyörler, kontesler, lordlar ve markiler ile dolu ihtişamlı meydanlarını ziyaret ile başlayan yolculuk, doğanın ve evrenin her karışına temas etmek ile sürer. Her klasik müzik eseri, bilinmeyen ve haysalanın almayacağı diyarlara yolculuktur aslında. Johann Sebastian Bach'ın 'Air' adlı eseriyle bütün gökyüzü ile bütünleşmenin fantastik hissini yaşayan klas yolcu, Pachelbel'in 'Canon In D Major' parçasıyla da ormanların derinlerinde kaybolup yeşilliklerin karşı konulamaz cazibesıyla mest olmanın lezzetine varır. Antonio Vivaldi'nin Dört Mevsim Konçertosu, Doğa Perisi'nin yurdundan saçılan yaradılış harikası manzaraları, billur gözlerle buluştururken, kişiyi her mevsimin rengine ve melodisine tutkuyla bağlar. Zamanlar ötesi misafir, benlikleri tarifsiz hislerle kuşatan ritimleri ortak olsa da, her mevsimin şarkısının başka olduğunu ve bunların kalplerden açılan dört özel kapıdan usulca girdiğini görür. Bu ölümsüz yolculuğun bir diğer durağı da gecelerdir. Chopin'in 'Nocturne'ü ile karanlığa doğru ilerledikçe ötelere pek aydınlık bir ülkeyi gören eşsiz düşler yolcusu, her yıldızın nutku tıkayan parıltılarıyla bir ışık banyosu yaparak sabahın ilk ışıklarını ak ve pak bir şekilde karşılamının esenliğini yaşar. Sırada, ıstırapların tatlı bir aşka dönüştüğü 'Hüzün Yurdu' vardır. Tomaso Albinoni'nin hükümlerinde olduğu bu diyar, en içinden çıkılmaz hüznün tablolarının, gözlerden yaşlar akıtırken, aynı zamanda yüreklerde de nasıl aşkın ve taşkın izler bıraktığını gözler önüne serer. Nasıl ki devasa naralar atan şelaleler, ilk bakışta yürekleri korku salıp sonrasında onu tanımaya cesaret edenlere paha biçilemez görsel ve ruhsal armağanlar takdim ediyorsa işte aynı şekilde Albinoni'nin 'Hüzün Yurdu'ndan yayılan melodiler de, nazik kulakların ürkekliğini yenmesiyle bir enstrümantal ziyafet başlatır. Gördükleri, duydukları ve hissettikleriyle içinden asla çıkmayı istemeyeceği bir sarhoşluk yaşayan yolcu, bulutlar ve ufuklar dostu kanatlı atının aniden şahlanıp bilinmeyen sonsuzluğa doğru dörtlü vaziyetinde ileriye atılmasına tanıklık eder. Artık yolculuğun sonunun geldiği anlaşılmıştır ve o sırada son esrarengiz melodi duyulur: Schubert'in Serenadı, bu sonsuzluğa geçiş töreninde macerapereste eşlik eder. Düşsel şenlikler yaşayan yolcu, akıl sır erdirilemez ötelere, evine dönemeyecek kadar çok ilerlediğinin farkındadır. O artık çoktan 'Esrarlı Melodiler Senfonisi'nin bir parçası olmuştur.

PEMBELİĞİN ZERAFETİ

Kavimler mozaiğinde, imkansızlıkların içinde çareler ve mucizeler meydana getirme konusunda pek mahirdir Japon halkı. Aman vermez görünen coğrafyalarına hükmetmelerini sağlayan sır, onların insana ve doğaya karşı gösterdikleri müthiş nezaket ve saygıda gizlidir hiç şüphesiz. İnsana ve doğaya karşı sürekli bir boyun eğme hareketi sergileyen bu nazik halk, eğildikçe yükselmenin onuruna erişmiş ve coğrafyalarının, onları ihya ederek şan ve şeref vermesine her daim tanıklık etmiştir. Yaşamlarının ve kültürlerinin merkezine aldıkları Güneş, onların muazzam bir tevazu ve zarafet ile örül ruh dünyalarını ve kainata yaydıkları kıymetli aydınlığı temsil etmektedir. Öte yandan ülkeyi saran sayısız yanardağ, Japon halkının, derinlerinde taşıdığı bilgelik ve hikmet ateşine bir atıfta bulunmaktadır adeta. Kocaman denizlerin, fırtınalı vakitlerde coşup korkunç ve hırçın bir vaziyete büründükten sonra yüreği büzüşen bedenlere harikulade bir berrak manzara sunması gibi Japon halkı da, kültürünün alt tabakalarında taşıdığı savaşıklık ve sertlik özelliklerine karşılık, insanı hayretler içerisinde bırakabilecek incelikli ve zarif detaylar taşımaktadır. Samuraylar; atılganlıkları, savaşıklıkları, acımasızlıkları ve kılıçlarının keskinliğiyle bilinir fakat bir de gözü korkutan bu manzaranın ardında, onların insanı terbiye etme ve kemale erdirmeye noktasında en önemli unsurun karşılıklı saygı ve doğanın merkeze alınıp ondaki derin boyutların insana aktarılmasına dayanan incelikli disiplinleri vardır.

Bir başka ayrıntı da, bu ışıklar saçan halkın, akıllara durgunluk veren sanatsal boyutudur. Chado denilen çay sunma törenleri, konuğa saygının ve nezaketin zirve noktasıdır. Kintsugi olarak adlandırılan hasarları hoş görme sanatı, onların en ümitsiz vakaları bile bir sihirli dokunuş ile canlandırabilmelerinin temsildir. Öte taraftan Japonlar, Bonsai denilen ağaç küçültme sanatı ile ruhlarını tam manasıyla doğanın emrine amade kılmanın zevkine varırken, çiçek düzenleme sanatı olan Ikebana vasıtasıyla da tabiatın, onların gönül dünyalarına bahşettiği renk cümbüşünü pek hoş çiçeklerle yansıtır. Japon halkının sayısız meziyetleri gibi daha nice sanatsal ve estetik hususlar vardır bu kültürde. Fakat ne olursa olsun bu halkı en iyi anlatan ve ifade eden unsur, kiraz ağaçlarıdır. Baharın gelmesiyle bütün Japon coğrafyasını şenlendiren bu ağaçlar, insanı sarhoş eden pembeliklerinin yanı sıra esrarengiz ve sihirli bir hava aksettirir tüm cihana. Bu, zihinleri tepetaklak eden manzaranın başrol oyuncusu olan kiraz ağaçları, ruhsuz ve çorak olarak addedilen Japon topraklarından fıskırmaktadır. İşte bu başlı başına keskin bir mesajdır tüm insanlığa: Nasıl ki kiraz ağaçları ölü görülen bir coğrafyadan çıkıp tüm kainata leziz bir gösteri sunuyorsa, aynı şekilde Japon halkı da, imkansızlıkların ve koca bir umutsuzluğun içinden çıkıp tam manasıyla bir güneş gibi evreni aydınlatmakta ve kiraz ağaçlarının zihinlere ve gözlelere nakşettiği mucizevi atmosferi zarafet ve nezaketleri ile yaymaktadırlar.

TEMİZLİK...

Prof. Dr. ÖCAL OĞUZ

Sözlükler, temiz olma veya temiz tutma durumu, arılık, duruluk, paklık, saffet, nezafet olarak tanımlıyor. Bir de argoda ortadan kaldırma, yok etme, öldürme anlamı var ki, bahsi diğeridir.

Temizlik, eş veya yakın anlamı arı, duru, katışıksız, lekesiz, pak, münezzeh, necip, nezih, masum, suçsuz, saf, hijyenik; zıt anlamı ise, pis, pasaklı, lekeli, bulaşık, berbat kelimeleri olan "temiz"den türemiştir.

Kökeni Arapça "tamyiz" veya "temyiz" olan ve seçme, arıtma, ayıklama anlamına gelen bu kelimeyi Türkçe çok sevmiş olmalı ki, çok sevdiği ve çok kullandığı kelimelere tanıdığı isimden isim yapım ve isimden fil yapım eklerini emrine vermiş; zenginleşip çoğalmasını sağlamıştır.

Atalarımız temizliği bedenden başlatarak, Asya bozkırlarında keçe evlerde yaşattığı ve şimdilerde "Saka Hamamı" adıyla meşhur olan hamam kültürünü, imparatorluk çağında geliştirerek üç kıt'ada sürdürmüş; bugünkü devletleri yakıp yıkarak bitiremediği hamamlar inşa etmiştir.

Geleneksel evlerinde ise, abdesthane, gusülhane veya çağlık gibi özel banyo mekânları yapmışlardır. "Her gün hamamdan gelmek" türkölere, fıkralara yansıyan imalara neden olsa da, Türklerde hamam kültürü yazılsa ciltler dolduracak bir birikim sağlamıştır.

Bedenle birlikte mekân temizliğine de önem veren atalarımızın bu konudaki tavrı, "aslan yattığı yerden belli olur" atasözüyle ortaya konulmuştur. Türk evi, her zaman derli toplu ve düzenlidir. Çünkü kapıdan her an Hızır da girer, misafir de. Her Perşembe akşamı ataların ruhlarının ziyaretine geldiği inānēi dā çok güçlüdür. Bütün bu nedenlerle kız istemeye gelenler özellikle dipte köşede toz var mı, lambanın şişesi isli mi diye bakarlar.

Bugün de yaşadığımız "ev terliği" kültürü, bir görenek veya gelenekten daha güçlü bir yaptırımın sembolüdür; adeta töredir. Geleneksel Türk evinde ve hayatında birinin ayakkabısıyla misafir odasına girmeyi hayal etmesi bile suçtur. Konuya "gezen pabuç" üzerinden bakılır; ev temizliğine dikkat edilir.

Hele şu kolonya ve şeker ikramımız var ki, temizlik beklentisinin "haddeden geçmiş nezaket" formuna dönüşmüş biçimidir. Şekerle olası ağız kokusunun giderilmesi, kolonya ile varsa el kirinin temizlenmesi, misafir ağırlama formunda büyük bir nezaketle sağlanır.

"Eski ve yamalı giymek ayıp değil, kirli giymek ayıp" sözü daha çocukluk çağında öğretilir. Fani dünyaya, gösterişe, lükse, mala, mülke boş vermiş bir Melameti veya Bektaşî dervişine bile kirli gömleği üzerinden takılmak isteyen fıkrayı ve meşhur cevabı hatırlayınız.

Temizlik konusunda atalardan öğrenilenler, İslam'la kazanılanlarla bütünleşmiş ve Peygamberimizin "temizlik imandandır" hadisi, Türk kültürünün ve toplumsal hayatının merkezinde yerini almıştır.

Mevlana'nın "misafir gelecekmiş gibi evini, ölüm gelecekmiş gibi kalbini temiz tut" veya Hacı Bektaş Veli'nin "kendini temizleyemeyen başkasını temizleyemez" sözleri, bu terkinin neticesinde doğmuş ve yüzyıllardır toplumda karşılık bulmuştur.

Mevlana'nın "kalbini temiz tut" öğüdünün belki de en yalın ve saf anlatımı "aslım pakdır hiç kin yoktur özümde" diyen Çubuk türküsünde karşımıza çıkar. Onun için iyi insanları, iyilikseverleri "temiz kalpli" diye niteleriz.

Türk kültüründe ekmek, hem nimettir hem de kutsal. "Ekmeksiz" veya "nankör" diye başlayan kargışlar ile "tuz ekmek hakkı" deyimi bunu hatırlatır. Bugün bile sofraya oturmadan önce ve kalkınca ellerimizi yıkamamız, bu saygının göstergesidir; günümüz için de hijyenin ta kendisidir.

Namaz için günde beş vakit alınan abdestler, İslamiyet'in gereği olduğu kadar Türklerin, ibrik-leğen ve şadırvan üzerinden yarattığı bir temizlik estetiğidir. Onun içindir ki, pek çok kültürde dışarıda sular şırıl şırıl akmasına rağmen, cami içindeki taşlarda teyemmüm yapılarak namaz kılınırken, Türk kültürü teyemmümü "zinhar su yoksa" şartına bağlamıştır.

Hamamlar, şadırvanlar ve çeşmeler, Türk kültürünün su üzerinden yarattığı medeniyetin temizlik sembolleri, heykelleri ve mimari şaheserleridir. "Hayrat", "sebil" gibi kelimeler, bu medeniyetin temizlik üzerinden yarattığı yardımseverliğin ve estetiğin adıdır. "Su gibi aziz ol" böyle durumlarda söylenen ve hak edilen bir alkıştır.

Korona günlerinde bütün dünyada tuvalet kağıtlarına hücum edilirken, bizde bu ihtiyacın ikincil planda kalması, daha çocukluktan edindiğimiz taharet kültüründe aranmalıdır. Bizler, bu konuları ağızımıza almayı pek sevmeyiz ama taharet kültürümüz ve sonrasındaki el temizliğimiz dünyaya destan olmuştur. 16. Yüzyılda Türkiye'ye gelen HansDernschwam'ın İstanbul ve Anadolu'ya Seyahat Günlüğü adlı kitabındaki bizim için eğlenceli ve hayretlerle dolu satırları okumak gerek.

Temizlik Türk kültüründe bu kadar önemli olduğu için iftiraya "karalamak" veya "kara çalmak"; suçsuzluğun anlaşılmasına "aklanmak" veya "temize çıkmak" deriz.

Borcu ödemek "hesabı temizlemek", ödenmiş borçlar sonrasında veresiye defterini veya alalecele alınmış ders notlarını yeni bir deftere yazmak ise "temize çekmek" olarak deyimleşmiştir.

Bizde "nush ile uslanmayı" etmeli tekdir, tekdir ile uslanmayanın hakkı kötektir" sözünün sonunda "temiz bir dayak" gelir; bitmemiş, tamamlanmamış hesaplar "temize havale edilir", bu dünyada hakim, öbür dünyada mutlak hakim adaletine teslim olunur.

Türk kültüründe temiz kelimesi kullanılarak utanmaza, arlanmaza söylenen "ar namus tertemiz" ifadesi kadar anlamlı başka bir ironi örneği bulamazsınız.

Birleşmiş Milletler, UNICEF aracılığıyla 15 Ekim'i "Dünya El Yıkama Günü" ilan etmiştir. En az günde beş vakit ve üç öğün altı defa elimizi yıkadığımızı dikkate alırsak, el yıkama günü bize latife gibi gelir.

Bu örneklerin gösterdiği gibi korona günlerinde hijyen ve el temizliği bakımından çok avantajlı bir kültüre sahip olduğumuz açıktır ama, bütün bu temizliğimizi dostla, arkadaşla, misafirle el ele, diz dize, kol kola, yan yana geçecek vakitler için yaptığımızı da unutmayalım.

Hasılı kelimeler çok temiz ama çok sosyaliz. Kimi kültürlerin mesafeli duruşları yanında, karışık kaynaştığımız o kadar törenimiz, şölenimiz, şenliğimiz var ki... İşte bizim dayanılmaz çelişkimiz ve koronavirüsle zor imtihanımız.

BİR ÖZ TÜRKÇE BETİK "ÇUĞAY'IN KÖZLERİ"

Tarihçi Ali DEMİREL

Türk yazım sanatı ile ilgili yeni gelişmeler, yeni yazarlar umut ışığı olarak parıldamakta. İşte bunlardan biri; Sanayici, İş Kişisi, Yönetici, Şair ve de Edebiyatçı Sayın Bolat ÜNSAL. Beş adet şiir kitabı ve iki adet öykü kitabı yayınlanmış olan yazarımızın en son yayınlanan, 'ÇUĞAY'IN KÖZLERİ' adlı öykü kitabını okudum. Kitabın beni olumlu yönde şaşırttığını belirtmeliyim. Bu kitabı üç ana bölüm şeklinde irdeledim ve görüşlerimi aşağıda serimledim.

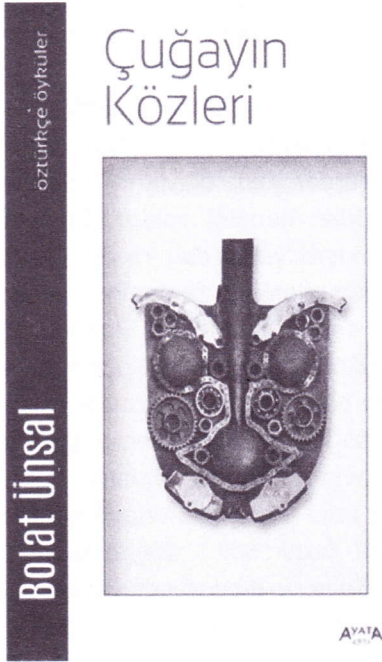
Yazım tarzının kullanımı: Bilindiği gibi bir öykü, hikâye, masal yazılırken; olan bitenler çeşitli tarzlarda anlatılabilir. Bunlardan biri; olayların kahramanı, yapıp etmelerini doğrudan kendisi anlatır. Bu anlatım şekli özgündür ancak kısıtlı ve zordur. Ya da; Olayların içinde olmayan hatta olup bitenlerin zamanında bile yaşamamış olan kişi anlatır, eserde anlatılır. Elez Hatun'un torunu Alpagut ve gelini Böke'ye Çuğay ve Közleri anlatışı gibi. Bu tarz anlatış biraz daha özgürce yazmayı kolaylaştırır. Bir başka yazım tarzı ise; olup bitenler, yapıp etmeler, kim olduğu belirsiz birisi tarafından anlatılır. Aslında o kişi, kitabın yazarıdır ama bu açıkça ortaya konmaz. Bu tarz anlatış çok daha özgürce yazmayı kolaylaştırır. Bir başka yazım tarzı ise; olup bitenler, yapıp etmeler, kim olduğu belirsiz birisi tarafından anlatılır. Aslında o kişi, kitabın yazarıdır ama bu açıkça ortaya konmaz. Bu tarz anlatış çok daha özgürce yazmayı kolaylaştırır. Bir başka yazım tarzı ise; olup bitenler, yapıp etmeler, kim olduğu belirsiz birisi tarafından anlatılır. Aslında o kişi, kitabın yazarıdır ama bu açıkça ortaya konmaz. Bu tarz anlatış çok daha özgürce yazmayı kolaylaştırır.

Yazılacakların kurgulanması: Bir eser yazılacağına asıl olan kurgudur. Ayrıntılar da önemlidir. Ayrıntılar olmazsa olmaz. Şöyle ki; ayrıntılar usta bir yazar tarafından kullanıldığında olanlara, olup bitenlere, yapıp etmelere can verir, devinim verir. Okuyucunun ruh derinliklerine varmak, etkilemek, coşturmak için ayrıntıların özgün oluşu ve de yazarın ustalığı çok önemlidir. Durum böyle olunca, kurgu daha az mı önemlidir? Hayır. Şöyle bir örnek vereyim: Ayrıntılar; deri, et, kan, damar, sinir vb. ise; kurgu iskelettir. Kurgu olmadan hiçbir eser meydana getirilemez... Sayın Bolat Ünsal bu kitabında; Çuğay'ın Közleri, Konçuy Hatun, Ovacıklı Börte ve Kargılaş Mevsimi adlı öykülerinde çok üzgün kurgular ortaya koymuş. Çuğay'ın Işıman (kam) analarımız gibi gizemli (ezoterik) ermişliğinin kurgusu ve anlatım tarzı dikkat çekici...

Türkçe, hem de Öz Türkçe yazılması: Bu kitabı değerli kılan en önemli unsur; yazımda Türkçe sözcükler kullanılması, kahramanların adlarının hepsinin de Türkçe olmasıdır. Öz Türkçe konusuna böylesine önem verilerek öne çıkarılması hem üzücü hem de sevindiricidir. Üzücüdür çünkü buna zorunlu olmaktayız. Türkçe; Arapça, Farsça, batı dillerinden ve daha nice sonradan türeme sözcüklerle doldurulmuş durumdadır. Batılı tarafsız ve dürüst dil bilimi

kişilerin bile açıkça belirttikleri gibi; Türkçe, insan ırkının en eski dilidir, en bilimsel dilidir, en üretken dilidir... Bazı kültürlerin etkisinde kalınarak Türkçeye yabancı kelimelerin girmesi, Türk ulusunun en önemli sorunu haline gelmiştir. Bu duruma karşılık iyi olan ise bir uyanışın başlamış olmasıdır. Türklük bilincine erişen kişiler özellikle de gençler; Türkçeyi arındırmak için bir çaba içine girmekteler. İşte böylesi bir çaba içine girenlerden biri de Sayın Bolat Ünsal...

'Çuğay'ın Közleri' okunması gereken kitaplardan.
Sayın Bolat Ünsal'ı yürekten kutluyorum.

ÜÇLEMELER

HIZIR İRFAN ÖNDER

yaşamak için direnmiyorsan
kardelenlere bakıp
utanmalısın....

aşkın huyudur
az güldürür
çok ağlatır!..

ey yağmur
lekelerini çıkarabilir misin
dünyanın?..

ateşböceği kadar
aydınlatabıyorsan geceyi
güneş olmaya yeltenme!..

gülsün güneş
aydınlansın dünyam
ıhlamur gibi koksun ölüm...

toprak
anne gibi
müşfik midir insana?

yağmur sonrası
ışıyor güneş
yeşersin diye sevgiler... .

ıslatmayan su
yakmayan ateş ol ki
farkı fark edelim...

su verilmez mi çeliğe
zulme
boyun eğmesin diye

soluğun şiir değilse
sözcükler
aciz kalır...

güneşin gözleri ıslı ıslı
suya kanmış toprak mutlu
insan, kendini tüketmekle meşgul!..

dost dediğin
yüzün gülerken
kalbinin ağladığını bilir...

bu güneş
hepimizin
yağma yok!

sözcükler
tanıgıdır tarihin
kıymayın!

söylesene ey bilge çınar
yalnızlık nedir
yaşamak ne?..

yaşamak
ölmekten
daha mı kolay?..

var olmak için
kelebekler kadar özgür
kardelenler kadar dirençli olmalıyız.

yakınmadan önce söyleyin
taşın aş olduğu günleri
yaşadınız mı hiç?..

ANTALYA'DA KÜLTÜR VE FOLKLORÜN İZLERİ

(MustafaAKBABA eski Antalya'yı anlatmaya devam ediyor)

Bu gün "Dönerciler Çarşısı" namıyla tanınan dükkânların üzerinde bulunan çelik yapı Antalya'ya hiç yakışmıyor. Antalya'nın kalbi sayılan bir noktada bulunan bu garabetin bir an önce bir şekilde ortadan kaldırılması, dükkânların çatılarına farklı bir uygulama ile estetik bir görüntü sağlanması gerekir.

Dönerciler çarşısı'nın arkasında bulunan, 2. İnönü Caddesi olarak bilinen caddenin köşesinde, bu gün Yenigün Şekercisi'nin olduğu yerde Küpeli Fırını bulunurdu. Sadece ekmek değil kurabiye türü mamulleri de meşhurdu. 2. İnönü Caddesi'nde, bu fırının hemen yanında Mehmet Çavuş'un kahvesi diye anılan bir kahvehane vardı. Buraya kahvehane değil, kıraathane demek daha doğru olur. Dışarıya çay-kahve servisi olsa da bu kıraathaneye herkes girmezdi. Bu günkü ifadeyle 'elit' diyebileceğimiz insanlar uğrarlar, çay ve kahvelerini içerken gazetelerini okurlar veya çok sessiz bir şekilde sohbetle bulunurlardı. Burada oyun oynamazdı.

Bu kıraathaneye küçükken babamın yanında birkaç kere ben de gitmiştim.

Sözün burasında bir hâtıramı anlatmadan geçmemeyim. Yıl 1955. Herhalde İlkokul ikinci sınıfındayım. Çakır'ın sinemasında (Şehir Sineması) talebelerin izleyebileceği bir film oynatılmaya başlatılmış. Mektepler talebelerini bu filmi izletmeye götürüyorlar. Bizim okul (Dumlupınar) ile babamın öğretmenlik yaptığı Kaleiçi'ndeki Ambarlı (Atatürk) okulu da talebelerini aynı günde aynı seansa götürecekler. Bilmiyorum, o seansa belki başka mekteplerden de katılım olmuştur. Her neyse, ben öğretmenimden sinemaya kendi sınıfımla değil de babamın sınıfıyla gitmem için izin aldım. Soğuk bir öğleden sonrasındı. O günün akşamında da bir akrabamızın evinde yemeğe davetli idik. Hısım, akraba o akşam orada toplanacaktık. Film izledik, babamla lobide buluştuk, dışarıya çıkınca bir de ne göreyim, her taraf bembeyaz kar. Büyük bir şaşkınlık içerisindeydim. Babamın ikindi namazını kılabilmesi için sinemanın yakınında bulunan Müsellim Camii'ne gittik. Babam namaz kılarken ben de caminin avlusunda kar oynadım. Yün eldivenlerim vardı. Onlar ıslanır düşüncesiyle eldivenlerimi cebime koyup çıplak elle kar oynayınca ellerim mosmor kesildi. Biz Antalya çocuğuyuz, kar nasıl oynanır nereden bilecektim? Babam namazı bitirip camiden çıkınca baktı ki durum böyle, ısınmam için beni hemen alıp Mehmet Çavuş'un kıraathanesine götürdü. Kendisi çayını yudumlarken, biraz ısındıktan sonra bana da bir gazoz söyledi. O zamanki gazozlar da ne kadar güzeldi. Orada biraz oyalandıktan sonra birlikte akşam yemeği için gideceğimiz yakınımızın evine doğru yürüdük. Evimizin diğer fertleriyle ve diğer akrabalarımızla orada buluştuk. Bu buluşmaya kar sevinci de eklenmiş, hep birlikte güzel bir akşam geçirmiştik.

Gece evimize dönerken bembeyaz karlar üzerinde yürümek ayrı bir haz veriyordu.

(Devam edecek)

